

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS INFORMACIJOS IR KOMUNIKACIJOS DEPARTAMENTO TYRIMŲ SKYRIUS

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius Tel.: (8 5) 239 6170 / 239 6185
El. p.: tyrimai@lrs.lt; info@lrs.lt; ikd@lrs.lt www.lrs.lt/info

**Analitinė apžvalga
19/35**

2019-06-28

Tėvystės ir vaiko priežiūros atostogos Europos šalyse

Darbe pateikiama informacija apie vaiko priežiūros atostogas, pagrindinį dėmesį skiriant tėvų vyrų įsitraukimui, ir apie tėvystės atostogas visose Europos Sąjungos valstybėse narėse (išskyrus Lietuvą), taip pat Islandijoje, Norvegijoje ir Šveicarijoje.

Tėvystės atostogos (angl. paternity leave) po vaiko gimimo skiriamos tėvui, kad padėtų gimusio vaiko motinai arba tos pačios lyties partneriui. Jos paprastai būna trumpos (nuo 2 iki 25–30 darbo arba kalendorinių dienų, išskyrus Suomiją). Tačiau kai kuriose šalyse jos atskirai nesuteikiamos (pavyzdžiui, su kai kuriomis išimtimis, Austrijoje, Kroatijoje, Slovakijoje, Vokietijoje) arba sudaro vaiko priežiūros atostogų, kurias gali imti tik tėvas, dalį (pavyzdžiui, Islandijoje), arba tėvas gali paimti kitokias atostogas pagal kitų teisės aktų nuostatas (pavyzdžiui, Liuksemburge). Be to, Lenkijoje motina gali grįžti į darbą, dalį motinystės atostogų perleisdama tėvui, o Portugalijoje likęs pirminių motinystės / tėvystės atostogų laikotarpis gali būti dalijamas tarp tėvų jų abipusiu sutarimu. Tėvystės atostogos dažniausiai yra apmokamos pagal iki tol gautą darbo užmokestį.

Vaiko priežiūros atostogos (parental leave) paprastai suprantamos kaip priežiūros priemonė, skirta abiem tėvams suteikti lygias galimybes praleisti laiką rūpinantis mažu vaiku. Jos dažniausiai gali būti paimtos tik pasibaigus motinystės atostogoms. Kai kuriais atvejais tėvai gali pasirinkti savo vaiko priežiūros atostogas arba jų dalį dirbdami ne visą darbo dieną. Motina ar tėvas turi lygias galimybes paimti vaiko priežiūros atostogas beveik visose aptariamose šalyse, t. y. arba turi individualią teisę į neperleidžiamas atostogas (abu tėvai turi teisę į vienodos trukmės atostogas) arba turi individualią teisę į atostogas, kurios gali būti perduodamos kitam iš tėvų, arba atostogos yra šeimos teisė, kuria tėvai gali pasidalyti tarpusavyje.

Didelėje grupėje šalių tėvai turi teisę į individualias vaiko priežiūros atostogas (Airijoje, Belgijoje, Čekijoje, Danijoje, Graikijoje, Ispanijoje, Italijoje, Jungtinėje Karalystėje, Kroatijoje, Liuksemburge, Nyderlanduose, Portugalijoje, Prancūzijoje, Slovėnijoje, Vokietijoje). Daugeliu atveju individualios teisės į vaiko priežiūros atostogas yra neperleidžiamos kitam iš tėvų, t. y. nepanaudotos atostogos yra prarandamos. Tačiau keliose šalyse dalį tokių nepanaudotų atostogų galima perleisti kitam iš tėvų / partneriui (Čekijoje, Kroatijoje, Slovėnijoje, Švedijoje).

Dalyje šalių vaiko priežiūros atostogos yra šeimos teisė, t. y. jų gali eiti tiek vaiko tėvas, tiek ir vaiko motina (pavyzdžiui, Austrijoje, Estijoje, Lenkijoje, Slovakijoje, Suomijoje, Vengrijoje).

Kitose šalyse dalis vaiko priežiūros atostogų yra individuali teisė, o likusi dalis - šeimos teisė (Islandijoje, Latvijoje, Norvegijoje, Rumunijoje, Švedijoje).

Keliose šalyse vaiko priežiūros atostogos apima dar ir motinystės atostogas arba motinystės ir tėvystės atostogas (pavyzdžiui, Islandijoje, Norvegijoje, Portugalijoje, Švedijoje).

Vaiko priežiūros atostogos nėra numatytos Šveicarijos teisės aktuose.

Kai kuriose šalyse vaiko priežiūros atostogas gali imti abu tos pačios lyties partneriai.

Vaiko priežiūros atostogos yra mokamos, išskyrus Airiją, Graikiją, Ispaniją, Jungtinę Karalystę, Maltą, Nyderlandus. Išmokų dydžiai labai skiriasi. Šių atostogų ir jų panaudojimo

trukmė skirtingose šalyse taip pat labai įvairi – gali trukti nuo kelių mėnesių iki trejų metų, jos gali būti panaudotos atskirais laikotarpiais nuo vaiko gimimo iki vaikui sukaks 12 metų.

Dalyje šalių vaiko priežiūros atostogos papildomos kitu vaiko priežiūros laikotarpiu, kuris vadinamas įvairiai, pavyzdžiui, kitomis vaiko priežiūros atostogomis (childcare leave), namų priežiūros atostogomis (home care leave). Šios atostogos tėvams suteikiamos, pasibaigus vaiko priežiūros atostogoms ir nėra mokamos (pavyzdžiui, Islandijoje kiekvienas iš tėvų gali imti 4 mėnesius neperleidžiamų nemokamų atostogų, Lenkijoje kiekvienam iš tėvų priklauso išimtinė teisė į vieno mėnesio atostogas).

Pagal patvirtintą Europos Parlamento ir Tarybos 2019 m. birželio 20 d. direktyvą valstybės narės per trejus metus turės nustatyti ne mažesnės kaip 10 darbo dienų trukmės tėvystės atostogas apytikriai vaiko gimimo metu arba po gimimo, taip pat užtikrinti, kad minimalus mokamų vaiko priežiūros atostogų laikotarpis kiekvienam iš tėvų sudarytų 4 mėnesius, iš kurių 2 mėnesiai negalės būti perleidžiami kitam iš tėvų.

Darbe, jei nepateiktos kitos nuorodos, remtasi Europos Komisijos duomenimis¹, taip pat Vienos universiteto Socialinių mokslo fakulteto 2018 m. balandžio mėnesį atliktu tyrimu².

Europos Sąjunga

Europos Parlamento ir Tarybos 2019 m. birželio 20 d. patvirtintoje direktyvoje³, be kita ko, numatomos neperleidžiamos vaiko priežiūros atostogos kiekvienam iš tėvų, užtikrinamos minimalios tėvystės atostogos, gimus vaikui. Šalys savo įstatymus pritaikyti prie direktyvos turės per trejus metus⁴.

Šioje direktyvoje tėvystės atostogos apibrėžiamos kaip galimybė gimus vaikui jo priežiūros teikimo tikslams atleisti nuo darbo tėvą arba – ta apimtimi, kuria tai pripažįstama pagal nacionalinę teisę, – tėvui prilyginamą antrąjį partnerį, o vaiko priežiūros atostogos – galimybė atleisti tėvus nuo darbo gimus vaikui arba jį įsivaikinus, kad tėvai prižiūrėtų tą vaiką (3 str.).

Šalys įpareigojamos užtikrinti, kad tėvai vyrai arba – ta apimtimi, kuria tai pripažįstama pagal nacionalinę teisę, – tėvui prilyginami antrieji partneriai turėtų teisę į 10 darbo dienų tėvystės atostogas, kurios turi būti paimtos, kai darbuotojui gimsta vaikas. Šalys gali nustatyti, ar tėvystės atostogų dalį galima paimti prieš vaiko gimimą, ar tik po vaiko gimimo ir ar galima tokias atostogas imti lanksčiu būdu. Teisė į tėvystės atostogas suteikiama neatsižvelgiant į darbuotojo santuokinę ar šeiminę padėtį, kaip ji apibrėžta nacionaline teise (4 str.). Jos turi būti suteikiamos nereikalaujant turėti ankstesnio darbo ar tarnybos stažo, tačiau šalys gali nustatyti, kad teisė į apmokėjimą ar pašalpą būtų suteikiama tik turint tam tikrą ankstesnio darbo stažą, kuris negali būti ilgesnis nei 6 mėnesiai prieš pat numatomą vaiko gimimo datą (8 str. 2 d.).

Pagal minėtos direktyvos 5 straipsnį šalys turi užtikrinti, kad kiekvienas darbuotojas turėtų individualią teisę į keturių mėnesių vaiko priežiūros atostogas. Kadangi minimalus mokamų atostogų laikotarpis kiekvienam iš tėvų sudarytų 4 mėnesius, iš viso minimalus vaiko priežiūros atostogų laikotarpis ES šalyse turėtų trukti 8 mėnesius, jei šia teise pasinaudoja abu tėvai. Valstybės turi visišką laisvę nustatyti ilgesnius laikotarpius vaikui prižiūrėti, bet trumpesnių – negali.

Šalys turi užtikrinti, kad iš šių 4 mėnesių du vaiko priežiūros atostogų mėnesiai negalėtų būti perleidžiami kitam iš tėvų. Tai reiškia, kad, jeigu tėvas nepasinaudoja savo atostogų laiku, bendras

1 Country profiles: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1248&langId=en>

2 International Network on Leave Policies & Research. Leave Policies & Research: <https://www.leavenetwork.org/leave-policies-research/>

3 Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva (ES) 2019/1158 dėl tėvų ir prižiūrėtinųjų asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros, kuria panaikinama Tarybos direktyva 2010/18/ES: <http://www.coface-eu.org/wp-content/uploads/2019/07/Lithuanian-WLB-Directive-OJ.pdf>

4 Better work-life balance for parents and carers in the EU: Council adopts new rules: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/06/13/better-work-life-balance-for-parents-and-carers-in-the-eu-council-adopts-new-rules/>

minimalus apmokamas vaiko priežiūros laikotarpis sutrumpėja nuo 8 iki 6 mėnesių. Taip siekiama įtraukti vyrus į vaiko priežiūrą, o moteris – į darbo rinką.

Pasinaudoti vaiko priežiūros atostogomis turi būti galima iki vaikas sulauks nustatyto amžiaus (pavyzdžiui, 8 metų), tačiau konkrečią amžiaus ribą turės apibrėžti kiekviena šalis arba ji turės būti apibrėžta kolektyvinėmis sutartimis. Šalys taip pat gali nustatyti reikalavimą turėti tam tikrą darbo stažą, kuris neturi būti ilgesnis nei vieneri metai.

Vaiko priežiūros atostogų atveju apmokėjimą arba pašalpą apibrėžia valstybė narė arba socialiniai partneriai ir jie nustatomi tokiu būdu, kad abiem tėvams būtų sudarytos palankesnės sąlygos panaudoti vaiko priežiūros atostogas (8 str. 3 d.)

Airija

Vaiko priežiūros atostogų trukmė – 18 savaitių kiekvienam iš tėvų. Atostogos neperleidžiamos. Vienintelė išimtis taikoma tada, kai abu tėvai dirba pas tą patį darbdavį, ir tuo atveju tėvai gali perleisti vienas kitam ne daugiau kaip 14 savaitių vaiko priežiūros atostogų, tačiau su tuo turi sutikti darbdavys. Abu tėvai gali pasinaudoti atostogomis vienu metu. Atostogos nemokamos. Atostogomis galima pasinaudoti, kol vaikui sukanka 8 metai. Atostogas galima imti dalimis, tačiau ne mažesnėmis kaip 6 savaitių trukmės, arba dar kitaip, jei su tuo sutinka darbdavys. Vyriausybė yra pranešusi, jog ketina pailginti vaiko priežiūros atostogų trukmę iki 26 savaitių, o vaiko amžių, iki kurio galima imti atostogas – iki 12 metų.

Nauja mokamų vaiko priežiūros atostogų programa turėtų prasidėti 2019 m. lapkričio mėn. Pagal ją abu tėvai per pirmus vaiko gyvenimo metus galėtų pasinaudoti 2 savaitėmis atostogų, apmokamų taip pat, kaip motinystės atostogos. Jei leis valstybės ištekliai, 2021 m. kiekvienas iš tėvų galėtų pasinaudoti 7 savaitėmis atostogų, o vėliau – ir dar ilgesnėmis.

Tėvystės atostogų trukmė – 2 savaitės, kurios turi būti paimitos iš karto, nepertraukiamai. Tėvystės atostogomis galima pasinaudoti per pirmas 26 savaites po vaiko gimimo arba įvaikinimo.

Austrija

Austrijos teisės aktai atskirai nenumato privalomų tėvystės atostogų tėvams vyrams. Šalyje galioja bendra vaiko priežiūros atostogų tvarka – jos tėvų nuožiūra gali būti padalytos tarp motinos ir tėvo. Vaiko priežiūros atostogų tvarką reglamentuoja Motinystės apsaugos įstatymas⁵ ir Vaiko priežiūros atostogų suteikimo tėvams įstatymas⁶.

Minėti įstatymai nustato, kad šeimai suteikiamos dvejų metų trukmės vaiko priežiūros atostogos. Motina ir tėvas negali eiti šių atostogų tuo pačiu metu. Vaiko priežiūros atostogų grafikas turi būti nustatytas iš anksto ir gali būti koreguojamas vieną kartą. Per visą vaiko priežiūros atostogų laikotarpį jas imantis vienas iš tėvų gali keistis ne daugiau kaip triskart (pavyzdžiui: motina – tėvas – motina). Kiekvienas atostogų laikotarpis negali būti trumpesnis nei du mėnesiai. Trys nepanaudoti atostogų mėnesiai gali būti rezervuoti vėlesniam laikotarpiui ir panaudoti iki vaikui sueis 7 metai.

Vaiko priežiūros atostogos yra apmokamos taikant vieną iš dviejų planų, pagrįstų fiksuoto dydžio arba su gaunamomis pajamomis susietomis išmokomis. Vaiko priežiūros atostogų metu asmeniui leidžiama dirbti, tačiau darbo krūvis negali viršyti nustatytų ribų, o darbo užmokestis per mėnesį negali viršyti 446,81 EUR⁷.

Nors Austrijos teisės aktai atskirai nenumato tėvystės atostogų tėvams vyrams, vis dėlto tam tikros išimtys jiems numato papildomas lengvatas (atostogas) gimus vaikui, tačiau šios išimtys

5 *Mutterschutzgesetz*: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10008464>

6 *Väter-Karenzgesetz*: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10008674>

7 *International Network on Leave Policies & Research. Country reports. Austria*: https://www.leavenetwork.org/fileadmin/user_upload/k_leavenetwork/country_notes/2018/FINAL.Austria2018.pdf

yra reglamentuotos tam tikrose kolektyvinėse sutartyse arba numatytos atskirų federalinių žemių teisės aktuose. Minėtos išimtys skirstomos į tris pagrindines grupes:

- valstybės tarnautojai turi teisę pasinaudoti 4 savaitių nemokamomis tėvystės atostogomis;

- atitinkamų sričių darbuotojai gali pasinaudoti konkrečiose kolektyvinėse sutartyse numatytomis mėnesio trukmės tėvystės atostogomis, kurios, atsižvelgiant į konkrečioje kolektyvinėje sutartyje įtvirtintas nuostatas, gali būti mokamos arba nemokamos;

- visų sričių darbuotojai turi teisę kreiptis į darbdavį dėl mėnesio trukmės tėvystės atostogų. Šios atostogos suteikiamos tik darbdaviui sutinkant⁸.

Nuo 2017 m. visais trimis čia paminėtais atvejais asmeniui mokama valstybės pašalpa, tačiau jei asmuo vėliau pasinaudoja vaiko priežiūros atostogomis, vaiko priežiūros atostogų pašalpa mažinama anksčiau išmokėtos pašalpos suma.

Belgija

Vaiko priežiūros atostogų trukmė – 4 mėnesiai kiekvienam iš tėvų. Atostogomis galima pasinaudoti dalimis. Atostogas galima imti, kol vaikui sukanka 12 metų. Abu tėvai gali imti atostogas vienu metu.

Tėvystės atostogų trukmė – 10 darbo dienų. Atostogomis galima pasinaudoti per pirmus 4 mėnesius po vaiko gimimo.

Bulgarija

Bulgarijoje yra įtvirtintos 15 kalendorinių dienų tėvystės atostogos. Šių atostogų metu asmeniui mokama 90 proc. darbo užmokesčio dydžio pašalpa (jei asmuo ne trumpiau nei 12 mėn. iki vaiko gimimo mokėjo socialinio draudimo įmokas), kuri negali būti mažesnė už šalyje nustatytą minimalią algą. Ši taisyklė taikoma ir savarankiškai dirbantiems asmenims. Nuo 2017 m. minėtas atostogas ir pašalpą turi teisę gauti ir įtėviai.

Tėvas ar įtėvis gali pasinaudoti minėtomis atostogomis, jei yra vedęs vaiko motiną arba su ja tvarko bendrą namų ūkį. Šiomis atostogomis asmuo gali pasinaudoti nuo vaiko gimimo dienos. Vėlesniam laikotarpiui šios atostogos negali būti perkeltos.

Pagal bendrą tvarką vaiko priežiūros atostogų eina tik vaiko motina. Šių atostogų trukmė – iki dvejų metų. Jų metu mokama fiksuoto dydžio pašalpa. Tik išimtiniais atvejais, pavyzdžiui, mirus ar sunkiai susirgus vaiko motinai, vaiko priežiūros atostogų gali eiti tėvas, vienas iš senelių ar kitas asmuo.

Čekija

Čekijos teisės aktuose yra įtvirtintos tėvystės atostogos, kurių trukmė – 7 kalendorinės dienos. Šių atostogų metu tėvui mokama 70 proc. atlyginimo dydžio pašalpa, tačiau ne didesnė kaip 332,40 EUR per savaitę. Tėvas gali atostogomis pasinaudoti bet kuriuo metu iki vaikui sueis 6 savaitės. Visos atostogos turi būti panaudotos vienu metu ir negali būti skaidomos.

Abu vaiko tėvai gali pasinaudoti vaiko priežiūros atostogomis iki vaikui sueis 3 metai. Šiose atostogose vienu metu gali būti tik vienas iš tėvų. Šeimoms, kurios atitinka teisės aktais nustatytus reikalavimus (yra socialinio draudimo įmokų mokėtojos), yra mokama pašalpa iki vaikui sukaks 4 metai, nepriklausomai nuo to ar tėvai naudoja vaiko priežiūros atostogomis, ar ne. Šeimos gali rinktis iki kelintų vaiko gyvenimo metų ketina naudotis pašalpa (galima rinktis nuo 1 iki 4 metų). Pašalpos dydis apskaičiuojamas atsižvelgiant į tai, koki laikotarpį renkamasi gauti pašalpą – kuo ilgesnis laikotarpis, tuo mažesnė pašalpa. Taip pat, gaunant minėtą pašalpą, atitinkamą laikotarpį ribojama galimybė gauti vietą valstybiniame vaikų darželyje.

⁸ *Väterkarenz und Vaterfrühkarenz:*

https://www.oesterreich.gv.at/themen/arbeit_und_pension/elternkarenz_und_elternteilzeit/Seite.3590009.html

Danija

Pagal Teisių į atostogas ir išmokas, gimus vaikui, įstatymą⁹ tėvui po vaiko gimimo priklauso 2 savaitių trukmės mokamos tėvystės atostogos (dan. *Fædreorlov*) (7 str.). Dirbantis tėvas tėvystės atostogų gali išeiti per pirmąsias 14 savaitių po vaiko gimimo.

Minėtame įstatyme nustatyta (9–11, 21 str.), kad teisę į 32 savaitių vaiko priežiūros atostogas turi kiekvienas iš tėvų. Tai yra individuali teisė. Nors kiekvienas iš tėvų gali paimti 32 savaitių atostogas, tačiau kiekviena šeima bendrai gali gauti piniginę išmoką tik už 32 savaitių atostogas. Galima pasirinkti lankstų atostogų laiką:

- tėvai turi teisę grįžti į darbą anksčiau ir vaiko priežiūros atostogas atidėti ne mažiau kaip 8 ir ne daugiau kaip 13 savaitių. Šią teisę įgyja tik vienas iš tėvų, o nepertraukiamų atostogų gali išeiti iki vaikui sukaks 9 metai;

- abu tėvai gali išeiti vaiko priežiūros atostogų tuo pačiu metu;

- kiekvienas iš tėvų gali pratęsti savo 32 savaitių atostogas iki 40 savaitių (visi tėvai) arba iki 46 savaitių (tik samdomi darbuotojai ir individualia veikla užsiimantys asmenys). Tokiu atveju išmokos dydis sumažinamas ir išmokamas per ilgesnį atostogų laikotarpį, tačiau visa išmokėta suma turi būti lygi 32 savaitių išmokos, kai mokama visa suma, dydžiui. Nors ilgesnių atostogų gali išeiti tik vienas iš tėvų, išmoka mokama šeimai, o ne vienam iš tėvų;

- pagal susitarimą su darbdaviu galima grįžti į darbą ir dirbti ne visą darbo dieną, kartu gaunant sumažintą vaiko priežiūros atostogų išmoką per ilgesnį laikotarpį. Tėvai gali dirbti pusę darbo laiko ir taip pratęsti atostogų laikotarpį nuo 32 iki 64 savaitių.

Nuo 2007 m. pramonės sektoriuje (7 000 darbdavių visoje šalyje, įskaitant gamybą, paslaugas, informacines technologijas, daugiau kaip 500 000 darbuotojų) buvo įvesta mokama „tėvo kvota“ vaiko priežiūros atostogų metu. Suteikta teisė į iki 9 savaitių mokamas vaiko priežiūros atostogas: 3 savaitių – tėvui, 3 savaitių – motinai, 3 savaitių – tėvams pasidalyti (3+3+3 savaitių). Šios savaitės motinai ir tėvui yra kvotos ir todėl prarandamos, jomis nepasinaudojus. Vėliau kolektyvine sutartimi laikotarpis buvo pratęstas: 2014 m. – 4+4+3 savaitių, o 2017 m. – 5+5+3 savaitių¹⁰. Tėvai, kuriems taikoma sutartis, išeiti mokamų vaiko priežiūros atostogų gali per metus nuo vaiko gimimo (iki 2012 m. atostogų tėvai galėjo išeiti tik iškart po motinystės atostogų, t. y. nuo 15 savaitės po vaiko gimimo).

Viešajame sektoriuje dirbantiems darbuotojams 2008 m. buvo įvestas panašus vaiko priežiūros atostogų modelis. Jei abu tėvai dirba valstybiniame sektoriuje, jie įgyja teisę į iki 18 savaitių mokamas vaiko priežiūros atostogas: 6 savaitių – tėvui, 6 savaitių – motinai, 6 savaitių – tėvams pasidalyti (6+6+6 savaitių). Kartu su 14 savaitių motinystės atostogomis iš viso susidaro 32 savaitės. 2015 m. vykusių derybų metu buvo sutarta dirbančiam tėvui skirti dar vieną (septintąją) mokamų vaiko priežiūros atostogų savaitę.

1998–2002 metais, kai teisės aktais buvo nustatyta 2 savaitių vaiko priežiūros atostogų „tėvo kvota“, tokių atostogų išėjusių tėvų skaičius išaugo nuo 12 proc. 1997 m. iki 36 proc. 2001 m. Kai kvota buvo panaikinta, 2002 ši dalis sumažėjo iki 22 proc., tačiau vėliau ėmė pamažu didėti. Tai rodo, kad tėvai vis dažniau naudojosi vaiko priežiūros atostogomis, neatsižvelgdami į tai, ar yra įstatymais nustatyta „tėvo kvota“. Ekspertai mano, kad taip yra iš dalies dėl to, kad „tėvo kvota“

⁹ Barselsloven (Lov om ret til orlov og dagpenge ved barsel): <https://danske.love.dk/barselsloven>

Bekendtgørelse af lov om ret til orlov og dagpenge ved barsel (barselsloven):

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=206401#id8ac83aac-d8ee-4c7a-8a21-1caf6ad1f336>;

Consolidation Act on Entitlement to Leave and Benefits in the Event of Childbirth:

<https://bm.dk/media/7025/consolidation-act-on-entitlement-to-leave-and-benefits-in-the-event-of-childbirth.pdf>;

Pagal šį įstatymą Graviditetsorlov yra motinos atostogos iki gimdymo, Barselsorlov – motinos atostogos po gimdymo, Fædreorlov – tėvo atostogos gimusiam vaikui prižiūrėti ir Forældrerlov – abiejų tėvų vaiko priežiūros atostogos.

Įstatyme šios 4 atostogų schemos apibrėžiamos ir joms taikomas bendras pavadinimas Barselsorlov (pažodžiui „gimdymo atostogos“).

¹⁰ Industriens Overenskomst 2017-2020: <https://di.dk/Shop/Overenskomst/Produktside/Pages/Produktside.aspx?productId=6549>

buvo įvesta kai kuriose kolektyvinėse sutartyse nuo 2003 m., dar viena priežastis – kultūrinės požiūrio į tėvystę ir vyrų vaidmenį mažo vaiko priežiūroje permainos, kurias galėjo paskatinti arba bent jau palaikyti „tėvo kvotos“ įvedimas. Tolesnė analizė rodo, kad būtent gerai išsilavinę tėvai, dirbantys viešajame sektoriuje, su gerai išsilavinusiais partneriais ima vaiko priežiūros atostogas, galbūt todėl, kad geresnė jų padėtis darbo rinkoje, kad turi geresnes atostogų teises ir taip pat turi partnerį, kuris labiau nori grįžti į darbo rinką. Ekspertai daro išvadą, kad įstatymuose nustatytos teisės į atostogas tėvų padėtį daro skirtingą ir tai neatitinka Šiaurės šalių universalizmo principo. Pagal Danijos statistikos tarnybos duomenis 2014 m. 45 proc. tėvų išėjo 2 savaitių tėvystės atostogų, 2016 m. tėvams vidutiniškai teko 11,7 proc. vaiko priežiūros atostogų laiko (2013 m. – 10,7 proc.).

Estija

Pagal Darbo sutarčių įstatymą¹¹ tėvas turi teisę gauti iš viso 10 darbo dienų mokamų tėvystės atostogų, kurias gali imti ir dalimis, per 2 mėnesius iki numatomo kūdikio gimimo dienos ir per 2 mėnesius nuo vaiko gimimo (59 ir 60 str.).

Minėtame įstatyme nustatyta, kad motina arba tėvas turi teisę į vaiko priežiūros atostogas iki vaikui sukanka treji metai su teise grįžti į tą patį darbą. Vienu metu jomis gali pasinaudoti tik vienas asmuo. Vaiko priežiūros atostogų metu darbuotojas įgyja teisę į vaiko priežiūros išmoką pagal Šeimos išmokų įstatymą¹² (62 str.).

Šeimos išmokų įstatyme nustatyta, kad vaikui sulaukus 70 dienų amžiaus vienas iš tėvų, kuris išeina vaiko priežiūros atostogų, turi teisę gauti vaiko priežiūros išmoką. Vaiko priežiūros išmoka mokama 435 dienas pagal tėvų vidutines mėnesines pajamas praėjusiais kalendoriniais metais. Jei vaiko motina neturi teisės gauti motinystės (nėštumo ir gimdymo) išmokos arba jei išmokos prašymą teikia tėvis ar globėjas, išmoka skiriama iki tos dienos, kai vaikas sulaukia 18 mėnesių amžiaus (33 ir 34 str.).

Vyrų dalis tarp vaiko priežiūros išmokų gavėjų vis dar yra nedidelė (2017 m. sudarė 9,9 proc., 2016 m. – 9,3 proc., 2013 m. – 7,4 proc.).

Socialinių reikalų ministerija, siekdama suteikti tėvui daugiau galimybių išeiti vaiko priežiūros atostogų ir pagerinti darbo ir asmeninio gyvenimo balansą šeimose, 2017 m. vyriausybei pasiūlė reformuoti vaiko priežiūros atostogų ir išmokų sistemą. Pakeitimus numatyta įgyvendinti laipsniškai, iki 2022 m. Nuo 2020 m. birželio mėn. tėvystės atostogos bus pratęstos iki 30 dienų, per kurias tėvai galės gauti vaiko priežiūros išmoką. Visi tėvai turės teisę jomis pasinaudoti ir tai nepriklausys nuo ankstesnių darbo santykių ir darbo sutarties rūšies. Atostogomis bus galima pasinaudoti vienu metu su motinystės atostogomis arba atskiru laiku, per vieną ar kelis kartus.

Graikija

Vaiko priežiūros atostogos suteikiamos kiekvienam iš tėvų, ir jos negali būti perleidžiamos. Trukmė – 4 mėn. kiekvienam iš tėvų. Vaiko priežiūros atostogas galima imti, kol vaikui sukanka 6 metai. Jos gali būti imamos dalimis, jei su tuo sutinka darbdavys. Šios atostogos yra nemokamos.

Tėvystės atostogų trukmė – 2 darbo dienos, gimus vaikui. Apmoka darbdavys.

Islandija

Teisės aktuose atskiros motinystės ar tėvystės atostogų sąvokos nėra vartojamos. Jos vartojamos tik vertimuose. Terminas *fæðingarorlof* (pažodžiui „gimdymo atostogos“) naudojamas apskritai visoms mokamoms vaiko priežiūros atostogoms (šios atostogos Socialinės apsaugos ministerijos į anglų kalbą verčiamos kaip *parental leave*), kurių trukmė 9 mėn., apibūdinti.

¹¹ *Employment Contracts Act*: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/520062016003/consolide/current>

¹² *Family Benefits Act*: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/523092016001/consolide>

Kiekvienam iš biologinių tėvų ir įtėvių yra nustatyta 3 mėnesių asmeninių neperleidžiamų mokamų vaiko priežiūros atostogų kvota, dar 3 mėnesių atostogas tėvai gali pasidalyti savo nuožiūra (3+3+3 mėnesiai). Todėl kartais sąvoka „tėvystės atostogos“ vartojama kalbant apie tėvui skirtą neperleidžiamą 3 mėnesių kvotą. Teisės aktuose nedaroma skirtumo tarp motinos ir tėvo imamų vaiko priežiūros atostogų, neminama tėvų lytis, kad nebūtų diskriminacijos lyties ir seksualinės orientacijos pagrindu.

Tėvai mokamas atostogas (80 proc. darbo užmokesčio dydžio; yra nustatytos „lubos“) gali paimti per 24 mėn. nuo vaiko gimimo dienos. Motina mėnesio trukmės mokamas atostogas privalo paimti iki gimdymo, 2 savaitių – iš karto po gimdymo (tėvui šis reikalavimas nėra taikomas). Tėvai, susitarę su darbdaviu, gali pasirinkti atostogas imdami visą ar ne visą darbo dieną, imdami per vieną nepertraukiamą laikotarpį arba dalimis. Tėvai gali atostogauti kartu per visą atostogų laikotarpį arba jo dalį.

Tais atvejais, kai yra tik vienas iš tėvų (kitas tėvas mirė, vaikas gimė po dirbtinio apvaisinimo, yra įvaikintas arba yra nuolat globojamas), jis turi teisę į 9 mėn. mokamas vaiko priežiūros atostogas. Ypatingais atvejais, jei vienas iš tėvų yra kalėjime ar ligoninėje arba dėl sveikatos priežasčių negali rūpintis vaiku, teises galima perleisti kitam tėvui.

Be minėtų 9 mėn. mokamų vaiko priežiūros atostogų kiekvienas iš tėvų gali imti 4 mėn. neperleidžiamų nemokamų atostogų pasirūpinti vaiku, kol jam sukaks 8 metai.

2015 m. 34 proc. tėvų vyrų atostogų paėmė mažiau nei 3 mėnesius, galimų jiems skirti pagal kvotą, 81 proc. – išėjo mokamų vaiko priežiūros atostogų ir vidutiniškai praleido su vaiku 88 dienas (motinos – 178 dienas). Tai gerokai mažiau negu iki ekonominės krizės XX a. 1 dešimtmečio pabaigoje, kuomet tėvui teko apie 100 su vaiku praleistų dienų.

Ispanija

Vaiko priežiūros atostogomis gali pasinaudoti kiekvienas iš tėvų, kol vaikui sukanka treji metai. Atostogos nemokamos. Atostogų periodai neribojami.

Tėvystės atostogos: 2 dienos gimimo atostogų ir 5 nepertraukiamos savaitės tėvystės atostogų (nuo 2018 m. liepos), kuriomis galima pasinaudoti bet kuriuo metu, kol trunka motinystės atostogos arba iš karto po jų. Tėvystės atostogos yra 100 proc. mokamos.

2018 m. spalio mėn. vyriausybė ir profesinės sąjungos susitarė 2019 m. pailginti tėvystės atostogų trukmę valstybės tarnautojams iki 8 savaitių, o ilgainiui siekiama 2020 m. pailginti atostogas iki 16 savaitių. 2019 m. kovo mėn. buvo sulyginata motinystės ir tėvystės atostogų trukmė, bet tėvystės atostogos bus ilginamos, taikant pereinamąjį laikotarpį: 8 savaitės 2019 m., 12 savaitių nuo 2020 m. ir 16 savaitių nuo 2021 m.

Italija

Vaiko priežiūros atostogų trukmė – 6 mėn. kiekvienam iš tėvų. Atostogos neperleidžiamos. Didžiausia bendra atostogų trukmė šeimai yra 10 mėn., tačiau jei tėvas pasiimtų bent 3 mėn. atostogų, bendra atostogų trukmė gali būti pratęsta iki 11 mėn. Atostogas galima imti bet kuriuo metu, kol vaikui sukanka 12 metų. Atostogas galima imti visas iš karto (6 mėn.) arba dalimis.

Tėvystės atostogų trukmė – 5 dienos, jas suteikti yra privaloma. Apmokama 100 proc.

Jungtinė Karalystė

Vaiko priežiūros atostogų trukmė – 18 savaitių kiekvienam iš tėvų už kiekvieną vaiką, tačiau kiekvienas iš tėvų per vienerius kalendorinius metus negali paimti daugiau nei 4 savaites atostogų už kiekvieną vaiką, nebent darbdavys sutiktų kitaip. Atostogos yra neperleidžiamos. Atostogos nemokamos. Per kalendorinius metus atostogos būti imamos dalimis, po 1 savaitę. Atostogomis galima pasinaudoti, kol vaikui sukanka 18 metų.

Dalijamosios vaiko priežiūros atostogos ir dalijama vaiko priežiūros išmoka – naujovė, įvesta 2015 m. Tėvai pirmaisiais vaiko gyvenimo metais gali dalytis tarpusavyje iki 50 savaitių atostogų ir iki 37 savaitinių išmokų. Tam reikia anksčiau laiko nutraukti motinystės arba įvaikinimo atostogas. Mokama 90 proc. vidutinių vieno iš tėvų gautų pajamų, tačiau taikoma išmokų riba. Šios atostogos gali būti imamos dalimis arba visos iš karto, jas gali imti atskirai vienas iš tėvų arba abu tėvai vienu metu. Tačiau, norint pasinaudoti šia teise, taikomi skirtingi reikalavimai motinoms ir jų partneriams, taip pat biologiniams tėvams ir įtėviams.

Tėvystės atostogų trukmė – 1 arba 2 savaitės, ir jomis privaloma pasinaudoti visomis iš karto per 56 dienas po vaiko gimimo.

Kipras

Vyrai turi teisę į 2 savaitių tėvystės atostogas, gaudami 72 proc. jų vidutinio darbo užmokesčio.

Dirbantys tėvai, auginantys vaikus iki 8 metų amžiaus, turi teisę gauti iki 18 savaitių nemokamas atostogas kiekvienam vaikui. Našliams atostogų trukmė padidinama iki 23 savaitių. Didžiausia tėvystės atostogų, kurias galima išnaudoti bet kuriais kalendoriniais metais, trukmė yra 5 savaitės tėvams, turintiems vieną ar du vaikus, ir 7 savaitės tėvams, turintiems 3 ar daugiau vaikų. Tėvai, turintys vaikų su negalia, turi teisę į vaiko priežiūros atostogas, kol vaikui sukaks 18 metų.

Kroatija

Kroatijos teisės aktai nenustato privalomų tėvystės atostogų. Šalyje nustatyta bendra vaiko priežiūros atostogų suteikimo tėvui ir motinai tvarka – po 120 kalendorinių dienų kiekvienam iš tėvų. Atostogos turi būti panaudotos per pirmuosius vaiko gyvenimo metus. Gimus trečiam ir kiekvienam kitam vaikui, vaiko priežiūros atostogos ilginamos iki 450 kalendorinių dienų. Minėtos atostogos gali būti panaudotos iki vaikui sukaks treji metai. Kiekvienas iš tėvų gali perleisti kitam iš tėvų iki dviejų mėnesių trukmės savo atostogų dalį.

Vaiko priežiūros atostogos yra apmokamos dviem skirtingais tarifais, atsižvelgiant į tai, ar vaiko priežiūros atostogų eina vienas iš tėvų, ar abu.

Latvija

Darbo kodekse¹³ nustatyta, kad vaiko tėvas turi teisę į 10 kalendorinių dienų mokamas tėvystės atostogas, kurios suteikiamos iš karto po vaiko gimimo, bet ne vėliau kaip per 2 mėn. po vaiko gimimo (155 str.).

Pagal Darbo kodeksą kiekvienas darbuotojas turi teisę į vaiko priežiūros atostogas, kurių trukmė negali būti ilgesnė kaip 1,5 metų ir kurios gali būti imamos vienu metu arba dalimis iki vaikui sukaks 8 metai. Šių atostogų metu darbdavys turi išsaugoti darbuotojui darbo vietą, o jei tai neįmanoma, turi būti suteikta lygiavertė arba panaši darbo vieta ne mažiau palankiomis sąlygomis (156 str.).

Vaiko priežiūros atostogos yra individualios, tačiau išmoka skiriama šeimai. Ją gali gauti tik vienas iš tėvų iki 18 mėn. Tėvai gali rinktis vieną iš dviejų skirtingų šios išmokos mokėjimo būdų (skiriasi mokėjimo trukmė ir dydis), taip pat gali pasirinkti tuo pačiu metu gauti sumažintą išmoką ir dirbti. Jei tėvai pasirenka vaiko priežiūros atostogas iki vaikui sukaks 12 mėn., išmoka sudaro 60 proc. per paskutinius metus gauto darbo užmokesčio, nuo kurio mokamos socialinio draudimo įmokos, jei iki vaikui sukaks 18 mėnesių – 43,75 proc. darbo užmokesčio, jei tėvai dirba ir gauna išmoką – 30 proc. suteiktos išmokos sumos¹⁴.

Vaiko priežiūros atostogų daugiausiai išeina motinos (2016 m. – 80 proc.), tačiau tokius prašymus teikia vis daugiau vyrų (2013 m. – 7 proc., 2016 m. – 20 proc.). Socialinės apsaugos

13 Darba likums: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>; Labour Law: <https://likumi.lv/ta/en/id/26019-labour-law>

14 Vecāku pabalsts: <https://www.vsaa.gov.lv/pakalpojumi/vecakiem/vecaku-pabalsts/>

ministerija planuoja 2020 m. atlikti lyčių lygybės politikos analizę dėl vyrų teisių perspektyvų, kuri padėtų geriau išsiaiškinti būdus, kaip pasiekti, kad daugiau vyrų išeitų vaiko priežiūros atostogų ir taip skatinti vienodą namų ūkio ir šeimos pareigų pasidalijimą.

Lenkija

Tėvų atostogos reglamentuojamos Darbo kodekso¹⁵ 8 dalyje „Su tėvyste susijusios darbuotojų teisės“ (ypač 179¹–182³ straipsniuose.). Motinystės (20 savaitių) ir vaiko priežiūros atostogos (32 savaitės) trunka 52 savaites, t. y. metus.

Tėvystės atostogos (lenk. *urlop ojcowski*) gali trukti iki 14 kalendorinių dienų (2 savaitių) ir yra 100 proc. mokamos. Gimus daugiau negu vienam vaikui jos neilgėja (skirtingai nei motinystės atostogos). Tėvystės atostogų neprivaloma išnaudoti vienu metu, jas galima padalyti į dvi dalis, tačiau viena dalis negali būti trumpesnė nei 7 dienos. Tėvas taip pat gali paimti trumpesnes nei 14 dienų tėvystės atostogas. Šiomis atostogomis jis gali pasinaudoti iki vaiku sukaks 24 mėn. Tėvystės atostogos suteikiamos darbuotojo prašymu, kuris pateikiamas mažiausiai prieš 7 dienas iki atostogų pradžios. Gavęs prašymą darbdavys privalo jas suteikti, kitaip jam gali tekti sumokėti piniginę baudą. Tėvystės atostogas galima panaudoti, kai motina išėjusi motinystės arba vaiko priežiūros atostogų. Tai yra savarankiškos atostogos ir tėvas gali jas paimti nepriklausomai nuo to, ar motina vaiko tėvui perleido dalį motinystės atostogų (182³ str.). Vaiką įsivaikinęs tėvas taip pat gali gauti tėvystės atostogas. Tokiu atveju tėvystės atostogos turėtų būti išnaudojamos per dvejus metus nuo sprendimo dėl įvaikinimo priėmimo dienos, tačiau ne ilgiau kaip iki vaiku sukankant 7 metų amžių (o vaikui, kuriam nuspręsta atidėti privalomą mokymą – ne ilgiau kaip iki sukankant 10 metų amžių)¹⁶.

Mokamų motinystės atostogų trukmė priklauso nuo vienu metu gimusių vaikų skaičiaus (gali siekti net 37 savaites, jei gimsta 5 ar daugiau vaikų). Jei gimsta vienas vaikas, motinystės atostogos gali trukti 20 savaitių (6 savaites motina gali panaudoti iki gimdymo). Vaikui gimus, po privalomų 14 savaitių motinystės atostogų motina gali grįžti į darbą, o dalį savo atostogų (daugiausia 6 savaites) perleisti tėvui, kuris turi būti dirbantis ir apdraustas socialiniu draudimu (180 str.). Jos vadinamos „tėčio atostogomis“ (*urlop tacierzyński*)¹⁷.

Vaiko priežiūros atostogos (*urlop rodzicielski*) yra šeimos teisė. Pasinaudojus motinystės atostogomis ar motinystės išmoka už motinystės atostogų laikotarpį, darbuotojas turi teisę į mokamas vaiko priežiūros atostogas. Jos trunka 32 savaites (jei gimsta vienas vaikas) arba 34 savaites (jei vienu metu gimsta du ar daugiau vaikų). Teisę į vaiko priežiūros atostogas turi abu vaiko tėvai. Jiems nedraudžiama šių atostogų išeiti vienu metu, tačiau bendra vaiko priežiūros atostogų trukmė negali viršyti 32 (ar 34) savaitių (179¹, 182^{1a}–182^{1g} str.). Vaiko priežiūros atostogos suteikiamos vienu metu arba dalimis (ne daugiau kaip keturiomis) iki vaiku sukaks 6 metai. Jei tėvai dirba pusę darbo laiko, gali pratęsti atostogų laikotarpį iki 64 savaitių¹⁸.

Vaiko priežiūros atostogų išmoka priklauso nuo motinos pasirinkto mokėjimo būdo motinystės atostogų metu. Jei ji pasirenka 100 proc. dydžio išmoką motinystės atostogų metu, per pirmąsias 6 vaiko priežiūros atostogų savaites (8 savaites, jei gimė daugiau nei vienas vaikas) išmoka taip pat siekia 100 proc. Per kitas savaites (iki 26) vaiko priežiūros atostogų išmoką sudaro 60 procentų motinos (arba tėvo, jei jis paima atostogas) vidutinio darbo užmokesčio, gauto per 12 mėnesių iki gimdymo, be jokių išmokos ribų. Tačiau jei motina pasirinko 80 proc. motinystės atostogų išmoką, tokia pat išmoka mokama ir vaiko priežiūros atostogų metu. Pagal Socialinio draudimo įstaigos duomenis 2016 m. vyrai daugiausia ėmė tėvystės atostogas (2017 m. tėvui vidutiniškai teko 13,2 dienos tėvystės atostogų), o moterys – motinystės ir vaiko priežiūros

15 Kodeks pracy: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19740240141>

16 *Urlop ojcowski w 2019 r. – ile trwa, wzór wniosku, zasady*: <https://kadry.infor.pl/urlopy/urlop-ojcowski/2769040,Urlop-ojcowski-w-2019-r-ile-trwa-wzor-wniosku-zasady.html>

17 *Urlop macierzyński 2019 – ile trwa, komu przysługuje? Jaki ma wymiar?*: <https://interviewme.pl/blog/urlop-macierzynski>

18 *Urlop rodzicielski 2019 – zasady korzystania, wzór wniosku*: <https://kadry.infor.pl/urlopy/urlop-rodzicielski/2781843,Urlop-rodzicielski-2019-zasady-korzystania-wzor-wniosku.html>

atostogas (joms bendrai teko 97 proc. išmokų). Vaiko priežiūros atostogų išmoką gauna daugiausia moterys (2016 m. jos sudarė 99 proc. šios išmokos gavėjų).

Viena iš Darbo kodekse garantuotų dirbančiųjų tėvų teisių yra vaiko auklėjimo atostogos (*urlop wychowawczy*), kurias galima panaudoti iki vaikai sukaks 6 metai, o jei vaikas neįgalus – iki jam sukaks 18 metų (186 str.).

Didžiausia šių atostogų, skirtų abiem tėvams, trukmė – 36 mėn. Šių atostogų tėvai gali išeiti vienu metu, tačiau jų bendra trukmė nepailgėja, gali paimti dalimis (ne daugiau kaip 5 dalys). Darbuotojas turi teisę į šias atostogas, jeigu išlaiko darbo santykius ir turi ne mažiau kaip 6 mėn. darbo stažą, nepriklausomai nuo pertraukų. Darbo stažas apima ankstesnių darbdavių įdarbinimo laikotarpius, taip pat nedarbo laikotarpį, kai buvo gaunama bedarbio pašalpa.

Pažymėtina, kad kiekvienam iš tėvų priklauso išimtinė teisė į 1 mėn. atostogas (iš visų 36 mėn.). Kitam tėvui perduoti šios teisės negalima. Jei atostogas naudoja tik tėvas arba tik motina, ilgiausiai jos gali trukti 35 mėn. Kitam tėvui priklausančios mėnuo prarandamas, jei jis nenusprendžia jo išnaudoti. Įstatymų leidėjas numatė galimybę vienam iš tėvų panaudoti visas 36 mėn. atostogas. Ši teisė suteikiama vienam iš tėvų, jei:

- tik vienas iš vaiko tėvų yra gyvas;
- tik vienas iš vaiko tėvų turi tėvystės teisę;
- antrasis iš vaiko tėvų neteko tėvystės teisių, jos buvo apribotos arba sustabdytos;
- vaiką globoja tik vienas globėjas¹⁹.

Duomenys apie tėvus, paėmusius šias atostogas, nėra renkami.

Liuksemburgas

Tėvystės atostogos teisės aktais nėra nustatytos, tačiau darbdaviai turi išleisti į mokamas atostogas „dėl ypatingų aplinkybių“. Tai suteikia darbuotojams (tik tėvams ir tėviams) teisę į 10 darbo dienų atostogas, gimus vaikui arba įvaikinus. Tos pačios lyties poros taip pat gali gauti šias atostogas.

Vaiko priežiūros atostogos yra individuali kiekvieno iš tėvų teisė. Iš dalies mokamų (mokėjimas priklauso nuo dirbtų valandų skaičiaus prieš atostogas ir atostogų rūšies) trukmė – nuo 4 iki 20 mėn. vienam tėvui. Būdingas tam tikras lankstumas: tėvai pagal savo padėtį darbo rinkoje gali rinktis iš skirtingų atostogų tipų, trukmės, išmokų dydžio. Vienas iš tėvų paima „pirmąsias atostogas“ iš karto po motinystės atostogų, o kitas gali išeiti „antrųjų atostogų“ iki vaikai sukaks 6 metai (įvaikiui – 12 metų). Tėvai gali išeiti atostogų tuo pačiu metu. Tos pačios lyties poros taip pat turi teisę į vaiko priežiūros atostogas.

Malta

Tėvystės ir vaiko priežiūros atostogos viešajame ir privačiame sektoriuose skiriasi. Tėvystės atostogų trukmė viešajame sektoriuje – 5 darbo dienos (pasinaudoti galima per 15 dienų po vaiko gimimo), privačiame sektoriuje – 1 darbo diena. Atostogos yra 100 proc. mokamos.

Vaiko priežiūros atostogų viešajame sektoriuje trukmė – 12 mėn. vienam vaikui prižiūrėti. Jei abu tėvai dirba viešajame sektoriuje, atostogos skiriamos šeimai, jas tėvai gali dalytis, bet negali atostogauti kartu. Vaiko priežiūros atostogų privačiame sektoriuje trukmė – 4 mėn. kiekvienam iš tėvų, ir tai yra individuali jų teisė. Jie negali atostogauti kartu. Atostogomis reikia pasinaudoti iki vaikai sukaks 8 metai. Vaiko priežiūros atostogos nėra mokamos.

Nyderlandai

¹⁹ *Urlop wychowawczy 2019 – ile trwa?*: <https://www.infor.pl/prawo/praca/urlopy-pracownicze/2947342,Urlop-wychowawczy-2019-ile-trwa.html>; *Urlop wychowawczy 2019 - wymiar, wniosek-wzór, zasady*: <https://kadry.infor.pl/urlopy/wychowawczy/2781860,Urlop-wychowawczy-2019-wymiar-wniosek-wzor-zasady.html>

Vaiko priežiūros atostogų trukmė kiekvienam iš tėvų apskaičiuojama – darbo valandų per savaitę skaičių dauginant iš 26. Pavyzdžiui, jei per savaitę dirbama visu etatu (38 val.), atsiranda teisė į 988 valandų vaiko priežiūros atostogas (26 savaitės). Atostogos neperleidžiamos. Vaiko priežiūros atostogos yra nemokamos. Atostogomis galima pasinaudoti, kol vaikui sukanka 8 metai. Tėvai gali imti atostogas vienu metu.

Tėvystės atostogų trukmė – 2 darbo dienos maždaug vaiko gimimo metu ir 3 dienos iš vaiko priežiūros atostogų. Nuo 2019 m. pradžios visos 5 tėvystės atostogų dienos yra mokamos. Atostogomis galima pasinaudoti per 4 savaites po vaiko gimimo.

Norvegija

Norvegijoje nėra atskirų motinystės atostogų, dalis vaiko priežiūros atostogų skiriama iki ir po gimdymo. Tėvui skiriamos 2 savaitės atostogos, susijusios su gimdymu, vadinamos „tėvo dienomis“, kurias galima imti 2 savaites po gimdymo. Jei tėvai negyvena kartu, šios 2 savaitės atostogos gali būti skiriamos nebūtinai tėvui, o tam, kas padeda motinai (pavyzdžiui, seneliams). Šiomis atostogomis taip pat gali pasinaudoti globėjai ir įtėviai. Jas apmoka ne valstybė, o darbdavys. Išmoka priklauso nuo individualių ar kolektyvinių sutarčių, kurias daugelis dirbančių tėvų yra sudarę.

Vaiko priežiūros atostogas sudaro 46 arba 56 savaitės, įskaitant 3 savaites iki gimdymo – 49 arba 59 savaitės. Trukmė priklauso nuo mokėjimo. Jei tėvams yra mokama 100 proc. buvusio darbo užmokesčio (yra nustatomos „lubos“) – 49 savaitės, jei 80 proc. – 59 savaitės. Praėjus 6 savaitėms, mokamus pinigus galima naudoti lanksčiau, pavyzdžiui dalį mokėjimo nukelti, tačiau ne ilgiau nei vaikui sukaks 3 metai, jei tuo laikotarpiu, kai mokėjimas nukeltas, bet kuris iš tėvų dirba visą darbo dieną. Taip pat vienas ar abu tėvai gali atostogas derinti su darbu ne visą darbo dieną.

Iki 2018 m. liepos 1 d. – 10 savaitės, nuo 2018 m. liepos 1 d. – 15 savaitės, o nuo 2019 m. sausio 1 d. – 19 savaitės atostogų skiriama motinoms – „motinų kvota“ (norveg. *mødrekvoten*) ir atitinkamai 10, 15 arba 19 savaitės tėvams arba antrajai iš motinų – „tėvų kvota“ (*fedrekvoten*). Į likusias 16 ar 18 savaites (iki 2018 m. liepos 1 d. – 26 ar 36 savaitės) atostogas teisę turi šeima ir jas gali imti motina arba tėvas / antroji iš motinų. Dėl sveikatos priežasčių motina turi 6 iš savo kvotos savaites imti iš karto po gimdymo²⁰.

„Tėvo kvotos“ laikotarpis yra neperleidžiamas motinai, išskyrus atvejus, kai tėvas serga arba dėl kitų priežasčių nesugeba pasirūpinti vaiku, taip pat jeigu tėvas ir motina negyvena kartu.

„Tėvo kvota“ galima pasinaudoti tik nuo 7 savaitės po vaiko gimimo, išskyrus atvejus, kai gimsta daugiau nei vienas vaikas arba vaikas yra įvaikinamas. Kitu metu tėvas gali laisvai pasirinkti „tėvo kvotos“ laiką per trejus metus po vaiko gimimo. Jis gali, susitaręs su darbdaviu, pasirinkti, ar kvotą naudoti kaip ne visą darbo dieną dirbančio atostogoms, ar ją suskaidyti į dalis, ar panaudoti iš karto.

Abu tėvai gali atostogauti tuo pačiu metu, išskyrus minėtą laikotarpį, kai privaloma atostogauti motinai (t. y. 3 savaitės iki gimdymo ir 6 savaitės po jo). „Tėvo kvotos“ laikotarpiu nėra nustatytų reikalavimų, ką gali daryti motina (tai reiškia, kad abu tėvai gali atostogauti kartu). Atostogos tuo pačiu metu sutrumpina mokamų atostogų laiką.

Tiek tėvo atostogas, susijusias su gimdymu, tiek vaikų priežiūros atostogas pagal „tėvo kvotą“ ima maždaug 89 proc. tėvų.

Portugalija

Pirminės motinystės / tėvystės atostogos (buvusios motinystės atostogos) pirmiausia suteikiamos pagimdžiusiai moteriai (6 savaitės po gimdymo). Iš viso šių atostogų būna 120 arba 150 kalendorinių dienų. Praėjus 42 dienoms po gimdymo likęs pirminių motinystės / tėvystės

²⁰ What will be the length of parental leave when the parental benefit started on 1 January, 2019, or later?:

<https://www.uio.no/english/for-employees/employment/working-hours-and-absence/leave-absence/parents/rights-obligations/duration-parental-leave-as-of-2019-01-01.html>

atostogų laikotarpis gali būti dalijamas tarp tėvų jų abipusiu sutarimu. Papildomos 30 dienų suteikiamos, jei abu tėvai dalijasi pirminėmis motinystės / tėvystės atostogomis.

Tėvystės atostogų trukmė – 25 darbo dienos, 15 kurių yra privalomos ir turi būti paimtos per pirmą mėnesį po vaiko gimimo. Apmokama 100 proc. *bruto* pajamų. Penkias iš 15 privalomų tėvystės atostogų dienų privaloma paimti iš karto po vaiko gimimo; kitos 10 dienų turi būti išnaudotos per pirmą mėnesį. Kitas 10 dienų, kurios yra „laisvai pasirenkamos“, galima paimti tuo metu, kai motina yra pirminėse motinystės / tėvystės atostogose. 15 tėvystės atostogų dienų yra privalomos, ir yra kontroliuojama, ar to laikomasi.

Papildomos vaiko priežiūros atostogos – 3 mėnesiai kiekvienam iš tėvų. Atostogos gali būti paimtos iki vaikai sukanka 6 metai. Tačiau šios atostogos menkai apmokamos – mokama tik 25 proc. kiekvieno iš tėvų vidutinių pajamų.

Prancūzija

Kiekvienas iš tėvų gali paimti motinystės / tėvystės atostogas (t. y. vaiko priežiūros atostogas) po vaiko gimimo. Tai nebūtinai turi reikšti, kad atostogas reikia imti iš karto po vaiko gimimo. Tam, kad būtų suteiktos motinystės / tėvystės atostogos, darbuotojui iš pradžių reikia kreiptis į darbdavį, o darbdavys tam negali prieštarauti. Kol asmuo yra motinystės / tėvystės atostogose, jis iš darbdavio negauna atlyginimo, nebent būtų kitaip numatyta kolektyvinėje sutartyje. Už motinystės / tėvystės atostogas apmoka šeimos išmokų kasa. Motinystės / tėvystės atostogų trukmė – dveji metai vaiko motinai arba tėvui ir vieneri metai kitam iš tėvų, kuriuos galima išnaudoti per trejus metus po vaiko gimimo²¹.

Tėvystės atostogų trukmė – 2 savaitės, kurios turi būti paimtos per 4 mėnesius po vaiko gimimo.

Rumunija

Rumunijoje įtvirtintos 5 darbo dienų tėvystės atostogos. Šios atostogos gali būti pratęstos, suteikiant vaiko tėvui papildomas 10 dienų, jei jis lanko vaiko priežiūros kursą. Ši atostogų pratęsimo taisyklė galioja, gimus pirmajam vaikui. Vaiko tėvui, turinčiam medicininių išsilavinimą, ar kitokių profesionalių žinių apie vaiko priežiūrą, šios atostogos taip pat suteikiamos, tačiau jis neprivalo lankyti vaiko priežiūros kursų. Tėvystės atostogų metu asmeniui mokama 100 proc. darbo užmokesčio dydžio pašalpa. Šią pašalpą yra įpareigotas mokėti darbdavys. Pašalpos dydžiui „lubos“ netaikomos. Atostogas asmuo gali panaudoti bet kuriuo laikotarpiu, iki vaikui sukaks 8 savaitės.

Kiekvienas iš tėvų taip pat gali pasinaudoti vaiko priežiūros atostogomis iki vaikui sukaks dveji metai. Siekiant pabrėžti lyčių lygybės aspektą, įtvirtinta taisyklė, kad bent vieną mėnesį atostogų per pirmuosius vaiko gyvenimo metus turi paimti antras iš tėvų (tėvas ar motina, kuris nėra vaiko priežiūros atostogų), kitaip atostogos trumpinamos iki 11 mėnesių. Vaiko priežiūros atostogų metu mokama 85 proc. darbo užmokesčio dydžio pašalpa, tačiau ne didesnė nei nustatytos „lubos“.

Slovakija

Slovakijos teisės aktai atskirai nenumato privalomų tėvystės atostogų tėvams vyrams. Tačiau nuostatos, reglamentuojančios gimdymo ir motinystės atostogas iš dalies gali būti taikomos ir tėvams. Motinystės atostogos trunka 34 savaites (nuo 6 iki 8 savaičių iki gimdymo ir nuo 26 iki 28 savaičių po gimdymo). Šių atostogų metu mokama pašalpa, kurią, atsižvelgdami į gaunamas pajamas, pasirinktinai gali gauti motina arba tėvas. Tam, kad tėvas galėtų gauti šią pašalpą, jis pats turi eiti motinystės atostogų ir rūpintis vaiku. Vienu metu motinystės atostogose būti ir pašalpą gauti gali tik vienas iš tėvų.

²¹ Congé parental: Caf, demande, lettre, durée: <https://www.journaldunet.fr/management/guide-du-management/1199839-conge-parental-duree-caf-demande-lettre/>

Be motinystės atostogų tėvai taip pat gali pasinaudoti vaiko priežiūros atostogomis iki vaikai sueis treji metai. Šių atostogų metu taip pat mokama pašalpa, tačiau ji yra gerokai mažesnė ir fiksuoto dydžio (214,70 EUR). Vaiko priežiūros atostogose vienu metu gali būti tik vienas iš tėvų. Taip pat vaiko priežiūros atostogose esančiam vienam iš tėvų leidžiama dirbti.

Slovėnija

Tėvystės ir vaiko priežiūros atostogų tvarką reglamentuoja Tėvų apsaugos ir šeimos išmokų įstatymas²². Šalyje yra įtvirtintos 30 kalendorinių dienų trukmės tėvystės atostogos. Jos yra mokamos ir gali būti panaudotos lanksčiai – tėvystės atostogų metu leidžiama dirbti nevisu krūviu. Jei asmuo pasirenka iš dalies dirbti tėvystės atostogų metu, jų trukmė nesikeičia. Tėvystės atostogos gali būti panaudotos visos iškart po vaiko gimimo arba išskaidytos į dvi dalis, iš kurių 15 dienų turi būti panaudotos iškart po vaiko gimimo, o likusios 15 dienų – iki vaikas baigs pirmą pradinės mokyklos klasę.

Jei biologinis vaiko tėvas nepasinaudoja tėvystės atostogomis (pavyzdžiui, negyvena kartu su vaiko motina ar kitaip nerodo noro rūpintis gimusiu vaiku), šiomis atostogomis gali pasinaudoti vaiko motinos sutuoktinis ar partneris (kitos arba tos pačios lyties partneris – tos pačios lyties asmenų partnerystės atveju).

Be tėvystės atostogų, vaiko tėvas bendra tvarka gali pasinaudoti vaiko priežiūros atostogomis, kurios kiekvienam iš tėvų gali trukti iki 130 dienų (iš viso – 260 dienų). Vaiko motina turi teisę perleisti iki 100 dienų vaiko priežiūros atostogų tėvui, tačiau 30 vaiko priežiūros atostogų dienų privalomai ji turi panaudoti pati. Vaiko tėvas gali perleisti motinai visas 130 atostogų dienų²³.

Vaiko priežiūros atostogos gali būti panaudotos iš karto po vaiko gimimo arba skaidomos į dvi dalis. Tokiu atveju 75 atostogų dienos turi būti panaudotos iš karto po vaiko gimimo, o likusios atostogų dienos – iki vaikas baigs pirmą pradinės mokyklos klasę. Tėvai gali derinti buvimą vaiko priežiūros atostogose (pavyzdžiui, 20 valandų per savaitę vaiko priežiūros atostogose gali būti tėvas, 20 – motina). Tėvai vaiko priežiūros atostogose gali būti ir vienu metu. Visos aukščiau paminėtos taisyklės galioja ir įvaikinimo atveju.

Suomija

Tėvystės atostogos yra mokamos ir gali trukti 54 darbo dienas, t. y. 9 savaites (visų rūšių atostogų vieną kalendorinę savaitę sudaro 6 darbo dienos)²⁴. Tėvas 18 darbo dienų atostogų gali imti 4 dalimis tuo pat metu, kai motina yra motinystės ar vaiko priežiūros atostogose, kitas atostogas (36 darbo dienos) gali imti daugiausia per du kartus po vaiko priežiūros atostogų. Tėvui pageidaujant, visos 54 darbo dienų atostogos gali būti paimitos po motinystės ir vaiko priežiūros atostogų, tačiau visos tėvystės atostogos turi būti išnaudotos iki vaikui sukaks dveji metai. Tėvystės išmoka mokama tik tėvui. Tai reiškia, kad jei tėvas neišsinaudoja tėvystės atostogų ir neprašo tėvystės išmokos, mokamos ne ilgiau kaip 54 darbo dienas, jis praranda išmoką už atostogų dalį, kuria nepasinaudoja. Pavyzdžiui, jei tėvystės atostogos trunka tik 18 darbo dienų, likusi išmoka už kitas 34 darbo dienas yra prarandama. Nepanaudota dalis negali būti perduota motinai.

Jei nepasibaigus dvejų metų laikotarpiui gimsta kitas vaikas, jo gimimas nepanaikina pirmojo vaiko tėvystės atostogų. Tėvas gali imti 24 dienų pirmojo vaiko tėvystės atostogų per kito vaiko tėvystės ir vaiko priežiūros atostogų laikotarpį. Tėvas turi teisę į tėvystės išmoką ir tuo atveju, jeigu tėvai negyvena kartu, nes yra laikoma, kad tėvas taip pat turi rūpintis vaiku. Vieniša motina teisės į tėvystės išmoką neturi. Tėvystės išmoka nesiekia viso darbo užmokesčio dydžio, tačiau 60 proc. privačiame sektoriuje (pagal kolektyvines sutartis) dirbančių tėvų ir visi valstybės sektoriuje

²² *Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih*: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO6688#>

²³ *Republic of Slovenia. The Ministry of Labour, Family, Social Affairs and Equal Opportunities. Rights under insurance for parental protection*:

http://www.mddsz.gov.si/en/areas_of_work/family/rights_under_insurance_for_parental_protection/

²⁴ Motinystės atostogos trunka 105 darbo dienas: iki gimdymo turi būti paimta nuo 30 iki 50 dienų. Privaloma imti 2 savaites atostogų iki gimdymo ir 2 savaites – po gimdymo.

dirbantys tėvai už pirmas 5 ar 6 tėvystės atostogų dienas gauna visą darbo užmokesčiui prilygstančią tėvystės išmoką.

Vaiko priežiūros atostogos, kurias reikia imti pasibaigus motinystės atostogoms, trunka 158 darbo dienas. Tiek dienų yra mokama vaiko priežiūros atostogų išmoka (apie 70 proc. anksčiau gautų pajamų). Tai yra šeimos teisė, o tėvai gali pasirinkti, kaip atostogas tarpusavyje pasidalyti. Tėvai gali imti atostogas pakaitomis, bet ne tuo pačiu metu (išskyrus atvejus, kai vienu kartu gimsta daugiau vaikų). Jei atostogos yra padalytos, kiekvieno iš tėvų atostogos gali būti padalytos ne daugiau kaip į du atskirus laikotarpius, kurių kiekvienas turi trukti mažiausiai 12 darbo dienų. Tėvas ir motina tuo pačiu metu gali išeiti dalinių atostogų, jeigu jie abu dirba ne visą darbo dieną ir gauna sumažintą vaiko priežiūros atostogų išmoką. Ši išmoka baigiasi, kai vaikas yra maždaug 9 mėnesių amžiaus.

2016 m. maždaug 80 proc. tėvų vyrų išėjo trumpųjų tėvystės atostogų (iki 18 darbo dienų) ir maždaug 50 proc. – ilgesniųjų (iki 36 darbo dienų). Vaiko priežiūros atostogas daugiausia ėmė motinos ir tik 5 proc. tėvų.

Švedija

Laikinosios atostogos (10 dienų), susijusios su vaiko gimimu ar įvaikinimu, skiriamos kitam iš tėvų (ar globėjui) po gimdymo. Šios atostogos anksčiau buvo vadinamos tėvystės atostogomis, tačiau 2014 m. pavadintos laikinosiomis, kad būtų neutralios lyčių atžvilgiu. Jomis galima pasinaudoti per 60 dienų po gimdymo. Išmoką, kurią sudaro 77,6 proc. darbo užmokesčio, moka Švedijos Socialinio draudimo agentūra (yra nustatytos darbo užmokesčio „lubos“). Būdama neutrali lyčių atžvilgiu, išmoka skiriama antrajam tėvui arba kitam artimam asmeniui, jei antrasis tėvas yra nežinomas. Dažniausiai šias atostogas, kurios anksčiau paprastai buvo vadinamos „tėvo dienomis“ (šved. *pappadagar*) panaudoja vaiko tėvas.

Vaiko priežiūros atostogos reglamentuojamos Vaiko priežiūros atostogų įstatymu²⁵. Šių atostogų trukmė skaičiuojama kalendorinėmis dienomis. Kiekvienas iš tėvų turi teisę į 18 mėnesių nemokamas atostogas, taip pat į mokamas 240 dienų (abu tėvai kartu – 480 dienų) atostogas. Kiekvienas iš tėvų turi teisę išeiti atostogų, kol jų vaikui sukaks 18 mėnesių, neatsižvelgiant į tai, ar jie gauna išmokas. Kiekvienas iš tėvų taip pat turi teisę gauti 240 dienų vaiko priežiūros atostogų išmoką, kuria gali pasinaudoti ne tik per minėtus 18 mėn., bet ir vėliau – mokamas atostogas galima paimti iki vaikui sukaks 8 ar 12 metų. Nuo 2014 m. sausio 1 d. gimusiems vaikams prižiūrėti mokamas atostogas galima naudoti iki vaikui sukanka 12 metų, tačiau tik 96 dienų atostogas galima imti, jei vaikas yra jau sulaukęs 4 metų amžiaus. Jei vaikai gimė iki minėtos datos, tėvai gali naudotis mokamomis atostogomis iki vaiko aštuntojo gimtadienio arba iki pirmųjų mokslo metų pabaigos.

Kiekvienam iš tėvų nuo 2016 m. priklauso 90 mokamų vaiko priežiūros atostogų dienų, kurios yra rezervuotos tik jam ir negali būti perleistos kitam tėvui (1995 m. buvo įvesta 1 mėn., o 2002 m. – 2 mėn. kvota). Ši atostogų dalis dažnai vadinama „motinos kvota“ (*mammamånader*) ar „tėvo kvota“ (*pappamånader*). Likusios dienos kiekvienam iš tėvų gali būti perleidžiamos, pasirašant sutikimo formą. Už 195 dienas mokama 77,6 proc. darbo užmokesčio dydžio išmoka (yra nustatytos darbo užmokesčio „lubos“), o už likusias 45 dienas – vienoda išmoka per dieną visiems tėvams. 2015 m., kai dar egzistavo 2 mėnesių „tėvo kvota“, 44 proc. vyrų paėmė 2 mėnesių vaiko priežiūros atostogas. Duomenų, kiek tėvų paėmė 3 mėnesius vaiko priežiūros atostogų, kai buvo įvesta 3 mėnesių kvota, nėra.

Abu tėvai vienu metu gali išeiti iki 30 dienų mokamų atostogų iki vaikas sulaukia vienerių metų amžiaus. Šios dienos buvo pavadintos „dvigubomis dienomis“ (*dubbeldagar*). Tačiau tėvai joms negali naudoti nei „motinos kvotos“, nei „tėvo kvotos“. Tėvai dviguboms dienoms turi naudoti likusias 105 dienas, į kurias abu turi teisę, jei nori tuo pačiu metu likti namuose.

Tėvai gali paimti visos arba ne visos (pusės, ketvirčio ar aštuntadalio) darbo dienos atostogas. Tokiais atvejais atitinkamai ilgėja atostogų trukmė. Tėvai negali dirbti mokamų ar nemokamų atostogų metu, išskyrus ne visos darbo dienos atostogas.

Mokamos ir nemokamos atostogos gali būti derinamos, kad tėvai galėtų ilgiau likti namuose.

Tėvai gali atostogauti vieną kartą nepertraukdami atostogų arba kelis kartus. Tėvai turi teisę atostogauti daugiausia triskart per metus, tačiau daugelis darbdavių išleidžia darbuotojus ir dažniau.

2016 m. 45 proc. vaiko priežiūros atostogų išmokos gavėjų buvo vyrai, 55 proc. – moterys. Tais metais moterys paėmė vidutiniškai 86 dienas, o vyrai – 40 dienų atostogų. Vyrų, imančių vaiko priežiūros atostogas, proporcija vis didėja. 2002 m. tėvai panaudojo 12 proc. vaiko priežiūros atostogų dienų, o 2016 m. šis skaičius išaugo iki 27 proc. Porų, panaudojančių vaiko priežiūros atostogas po lygiai (40–60 proc.) skaičius taip pat didėja (14,1 proc. porų po lygiai atostogas dalijosi 2013 m. gimusiems vaikams prižiūrėti).

Šveicarija

Vaiko priežiūros atostogos teisės aktuose nenumatytos. Tik mažuma privataus sektoriaus įmonių suteikia darbuotojams nemokamas vaiko priežiūros atostogas. Tuo tarpu daugeliui viešojo sektoriaus darbuotojų suteikiamos nemokamos vaiko priežiūros atostogos – nuo kelių dienų iki dvejų metų, – tačiau tik retais atvejais tai taikoma ir tėvams. Daugiausia šia teise gali pasinaudoti motinos.

Tėvystės atostogos teisės aktuose nėra numatytos. Tačiau pagal teisės aktus darbdavys privalo leisti darbuotojui tam tikromis dienomis nedirbti, neįskaitant atostogų laikotarpio. Tai suprantama kaip laikas, suteikiamas darbuotojams dėl asmeninių priežasčių; čia gali patekti ir tėvystės atostogų laikotarpis. Kai kuriose institucijose manoma, kad 1 arba 2 dienos yra tinkamas laikotarpis tėvystės atostogoms. Priimta, kad tokiomis tėvystės atostogomis gali pasinaudoti tik biologiniai tėvai. Ne visai aišku, ar šios trumpos tėvystės atostogos privalo būti mokamos, tačiau tai darbdaviams rekomenduojama. Maždaug pusė darbuotojų yra kolektyvinių sutarčių dalyviai. Manoma, kad 27 proc. kolektyvinių sutarčių numato mažiausiai 1 mokamų tėvystės atostogų dieną ir / arba galimybę pasinaudoti nemokamomis tėvystės atostogomis (nuo 3 mėn. iki 2 metų). Šiuo metu viešojo sektoriaus darbuotojams suteikta teisė pasinaudoti mokamomis tėvystės atostogomis, kurių trukmė nuo 3 dienų iki 3 savaičių.

Vengrija

Vengrijoje įgyvendinus 2014 m. reformą, taikomos lanksčios tėvystės, motinystės ir vaiko priežiūros atostogų formos. 2016 m. ši reforma buvo papildyta naujomis iniciatyvomis, leidusiomis asmenims, esantiems vaiko priežiūros atostogose, papildomai dirbti, kai vaikui sukanke 6 mėnesiai, neprarandant vaiko priežiūros išmokų.

Vengrijos teisės aktai nustato trumpas privalomas tėvystės atostogas – 5 dienų (arba 7 dienų – dvynių gimimo atveju), kuriomis tėvas gali pasinaudoti per pirmuosius du vaiko gyvenimo mėnesius. Šios tėvystės atostogos yra mokamos, jei tėvas per pastaruosius dvejus metus dirbo bent 12 mėnesių. Daugiau atskirų išimčių ar specialaus su tėvystės atostogomis susijusio reglamentavimo Vengrijos teisės aktuose nėra.

Visais atvejais tiek motina, tiek tėvas gali pasinaudoti vaiko priežiūros atostogomis iki vaiku sueis treji metai. Šių atostogų metu yra mokama vaiko priežiūros pašalpa. Suėjus 6 mėn. po vaiko gimimo, asmuo, esantis vaiko priežiūros atostogose, gali dirbti neprarasdamas vaiko priežiūros pašalpos.

Papildomos garantijos yra suteikiamos šeimoms, auginančioms tris ir daugiau vaikų iki 18 metų amžiaus. Tokiais atvejais suteikiamos papildomos mokamos atostogos, kuriomis galima pasinaudoti laikotarpiu tarp trečių ir aštuntų jauniausiojo vaiko gyvenimo metų.

Vokietija

Vokietijoje vaiko priežiūros atostogas ir vaiko priežiūrai skiriamas išmokas reglamentuoja Federalinis tėvystės (motinystės) atostogų ir tėvystės (motinystės) pašalpų įstatymas²⁶. Įstatymas neapibrėžia atskiros tėvystės atostogų sąvokos. Atskirai motinystės atostogas apibrėžia Federalinis motinystės apsaugos įstatymas²⁷, kuris nustato gimdymo ir motinystės atostogų trukmę – 6 savaites iki vaiko gimimo ir 8 savaites po vaiko gimimo.

Tolimesnis vaiko priežiūros atostogų ir pašalpų režimas reglamentuotas jau minėtame Tėvystės (motinystės) atostogų ir tėvystės (motinystės) pašalpų įstatyme. Nors įstatyme neįtvirtinta tėvystės (vaiko priežiūros) atostogų sąvoka, vaiko priežiūros atostogų (vok. *Elternzeit*) teise vienodai gali pasinaudoti abu vaiko tėvai. Įstatymas nustato, kad abiem tėvams kartu (tiek motinai, tiek tėvui) priklauso 36 mėnesiai vaiko priežiūros atostogų. Taigi tėvai gali pasirinkti, kokį laikotarpį iš suteikiamų 36 mėnesių vaiko priežiūros atostogose bus motina, o kokį – tėvas. Pažymėtina, kad vaiko priežiūros atostogų gali eiti ir abu tėvai vienu metu. Tai ypač aktualu ir populiariu pirmaisiais mėnesiais po vaiko gimimo. Šį vaiko priežiūros laikotarpį tėvai turi teisę išnaudoti iki vaikai sueis 8 metai. Iš šio laikotarpio 12 mėn. turi būti panaudota per pirmuosius dvejus vaiko gyvenimo metus, o likę 24 mėnesiai – nuo trečių metų iki vaikai sueis aštuoneri metai.

Vaiko priežiūros atostogose esančiam vienam (ar abiem) iš tėvų darbo užmokestis nemokamas, tačiau užtikrinama esama darbo vieta. Vis dėlto terminuotų darbo sutarčių galiojimo terminas vaiko priežiūros atostogų laikotarpiu nėra stabdomas.

Pasinaudoti minėtomis atostogomis turi teisę Vokietijos nuolatiniai gyventojai, su gimusiu vaiku gyvenantys bendrame namų ūkyje ir gimusį vaiką auginantys savarankiškai.

Vaiko priežiūros atostogose esantis vienas (ar abu) iš tėvų turi teisę pasinaudoti valstybės skiriama pašalpa. Minėtos pašalpos skaičiavimui siūlomi keli planai, pavyzdžiui, fiksuoto dydžio pašalpa, atsižvelgiant į gautas pajamas, arba sumažėjusių pajamų kompensavimas. Pastarasis planas taikomas, kai vaiko priežiūros atostogose esantis asmuo pasirenka pasinaudoti teise (ir su tuo sutinka jo darbdavys) dirbti ir per vaiko priežiūros atostogas, tačiau ne daugiau kaip 30 valandų per mėnesį Įstatymo nuostatos taikomos taip pat ir individualia veikla užsiimantiems asmenims. Tačiau tokiu atveju jie privalo įrodyti atitinkamai gautas pajamas ir darbo krūvį.

Vaiko priežiūros atostogų prašymas teikiamas darbdaviui pagal įstatymo nustatytą terminą iš anksto. Ši teisė yra pareikštinė – darbdavio sutikimas šiuo atveju nereikalingas. Tačiau yra ypač svarbu iš karto apsispręsti dėl atostogų per pirmuosius dvejus vaiko gyvenimo metus trukmės – paimtas atostogas sutrumpinti arba pratęsti galima tik su darbdavio sutikimu.

Minėtos įstatymo nuostatos taikomos visoje Vokietijoje, tačiau kai kurios federalinės žemės (Bavarija, Saksonija ir Tiuringija) taiko papildomas lengvatas ir pašalpas vaikus auginantiems tėvams.

Pastarųjų metų tyrimai parodė, kad vaiko priežiūros atostogos tarp vyrų populiarėja. Ypač tai pastebima po 2015 m. atliktų įstatymo pakeitimų, kai atsirado keli lankstūs pašalpų mokėjimo planai. Taip pat nemažai vyrų vaikui gimus renkas sumažintą darbo krūvį²⁸.

Parengė

Informacijos ir komunikacijos departamento

Tyrimų skyriaus mentorius

Petras Tomkus

Tel. (8 5) 239 6187, el. p. petras.tomkus@lrs.lt

26 Bundeselternzeit- und Elterngeldgesetz: <https://www.gesetze-im-internet.de/b EEG/>

27 Gesetz zum Schutz von Müttern bei der Arbeit, in der Ausbildung und im Studium: https://www.gesetze-im-internet.de/muschg_2018/

28 Elternzeit: Ab wann, wie lange, Geld – alle Tipps: <https://karrierebibel.de/elternzeit/>

Patarėjas
Sigitas Daukša
Tel. (8 5) 239 6172, el. p. sigitas.dauksa@lrs.lt

Vyresnysis specialistas
Tomas Lavišius
Tel. (8 5) 239 6181, el. p. tomas.lavisius@lrs.lt

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija.

Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą.

Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.

© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2019